

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Помаз Ю. В., к.і.н., доцент кафедри економіки підприємства

Помаз О. М., к.е.н., доцент кафедри менеджменту

В умовах суспільно-політичної кризи останніх років та загального дефіциту основних традиційних енергоресурсів в Україні питання енергозбереження постійно зберігає свою актуальність. Проблема енергозбереження й раціонального використання енергетичного потенціалу має не лише правові, технічні, галузеві, побутові, але й регіональні аспекти.

Виходячи із зобов'язань, узятих Україною після підписання угоди про асоціацію з ЕС, пріоритетним напрямом державної енергетичної політики країни є підвищення енергоефективності та забезпечення енергозбереження. Реалізація завдання енергозбереження на рівні регіонів потребує одночасного врахування загальнодержавних цілей та регіональної специфіки розвитку.

Територіальна структура господарського комплексу України представлена різними елементами, найбільшими з яких є економічні райони. Кожний район має також свою специфіку розвитку галузей паливно-енергетичного комплексу, стану енергетичного господарства і структури енерговитрат, у тому числі й потенціалу енергозбереження.

Електроенергетика та паливна промисловість є найважливішими базовими галузями господарського комплексу країни, оскільки забезпечують розвиток і функціонування інших галузей виробничої та невиробничої сфер, побутові потреби населення. У територіальному аспекті головними регіонами розміщення підприємств, що виробляють електроенергію на сході країни є Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Харківська та Луганська області, на заході – Львівська та Івано-Франківська, в центральній частині – Київська області. У цілому, Україна володіє значним потенціалом енергоресурсів, наявних на більшій частині її території, але при цьому важливим моментом є правильне і раціональне його використання, зокрема, використання паливних ресурсів відповідно до реальних енергетичних потреб галузей і регіонів, забезпечення збалансованого виробництва з точки зору енергоспоживання.

Проблема енергозбереження тісно пов'язана з поняттям паливно-енергетичного балансу, тобто співвідношення між дохідною (видобуток природного палива і виробництво природних енергоресурсів – електричної і теплової енергії) та витратною його частинами (усі види споживання енергоресурсів, зокрема, перетворення на інші види енергії, виробничо-технологічні витрати, витрати на поповнення запасів, експорт та залишки у постачальників і споживачів під кінець року). Традиційно у структурі видобутку палива в Україні у 2000-х роках найбільшу частку становило вугілля (до 60 %), тоді як у структурі споживання переважав газ (до 54 %). У регіональному розрізі східний регіон країни споживав до 62 % газу, західний – до 32 % та південний – до 6 % [1, с. 128, 131].

Потенціал енергозбереження в Україні становить 27 млн. т н.е. (еквівалентно близько 12 млрд. євро у цінах 2010 р.), або 25 % кінцевого споживання усіх енергоресурсів [2, с. 37]. Основна його частина зосереджена в житловому секторі (34 %), промисловості (28 %) та в секторі трансформації енергії на ТЕС (21 %). На сферу послуг і сільське господарство припадає, відповідно, 12 % та 4 % потенціалу енергозбереження, а на будівництво – близько 1 % сукупного енергозбереження через порівняльно незначний обсяг прямого енергоспоживання [3, с. 37].

За величиною показників енергоємності ВРП, природоємності ВРП і часткою впровадження альтернативних джерел енергії в кожному регіоні виділяють регіони з високим та низьким рівнем енергозбереження (Луганська, Донецька, Дніпропетровська, Запорізька області). Через суттєву диференціацію абсолютних значень частки енергетичних ресурсів, вироблених за допомогою відновлювальних джерел енергії на території регіонів, в першій групі виділяють дві підгрупи: регіони з ефективним впровадженням заходів із енергозбереження (Львівська, Івано-Франківська, Волинська, Тернопільська, Київська, Житомирська, Чернігівська, Сумська, Харківська, Одеська, Миколаївська області), та регіони без впровадження заходів із енергозбереження (Рівненська, Хмельницька, Вінницька, Закарпатська, Чернівецька, Черкаська, Полтавська, Кіровоградська, Херсонська області, АРК) [4, с. 95-96].

За прогнозними даними загальний потенціал енергозбереження за рахунок технічного (технологічного) та структурного факторів у економіці України у 2030 році за базовим сценарієм розвитку економіки та її сфер складатиме 318,36 млн. т у.п., у тому числі з урахуванням: галузевого технічного (технологічного) фактора – 175,93 млн. т у.п. (55,3 %), міжгалузевого технічного (технологічного) фактора – 22,13 млн. т у.п. (6,9 %), галузевого структурного фактора – 61,65 млн. т у.п. (19,4 %), міжгалузевого структурного фактора – 58,65 млн. т у.п. (18,4 %) [5, с. 168].

Енергетична стратегія України на період до 2035 року як базовий документ державної енергетичної політики передбачає мінімізацію імпортової залежності за рахунок оптимізації внутрішнього споживання, доведення до максимуму власного видобутку різних типів палива, створення стратегічних резервів, диверсифікацію джерел і шляхів постачання енергоресурсів та захист критично важливої енергетичної інфраструктури [6].

Енергоефективний розвиток України можна забезпечити шляхом виконання міжнародних зобов'язань України в сфері енергозбереження, запозичення досвіду енергозбереження передових країн світу, удосконалення законодавчої бази, зниження енергоємності економіки країни, покращення інвестиційного клімату в сфері енергоефективності, створення конкуренції на ринку енергоефективності, стимулювання населення до реалізації енергоефективних заходів.

Стійкий соціально-економічний розвиток України тісно пов'язаний зі станом усіх складових паливно-енергетичного комплексу, вдосконаленням паливно-енергетичного балансу, зокрема, з підвищенням частки нетрадиційних енергоресурсів у ньому, впровадженням нових виробничих технологій, всебічним енергозбереженням, у тому числі на регіональному рівні.

Список використаних джерел

1. Заблоцький Б. Ф. Розміщення продуктивних сил України: Національна макроекономіка: посібник. К.: Академвидав, 2002. 368 с.
2. Енергетична ефективність України. Кращі проектні ідеї: Проект «Професіоналізація та стабілізація енергетичного менеджменту в Україні». Уклад.: С. П. Денисюк, О. В. Коцар, Ю. В. Чернецька. К.: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2016. 79 с. URL: http://io.iee.kpi.ua/sites/default/files/HANDBOOK_of_BEST_PRACTICES_2.p
3. Домбровський О. Невідповідність між наявністю енергоносіїв та потребою в них як виклик національній безпеці. URL: <http://reform.energy/analitics/energoeffektivnost-akhillesova-pyata-ukrainskoj-ekonomiki-1234>
4. Мащенко С. О. Формування системи заходів та інструментів регулювання енергозбереження в регіонах України. Економічний простір. 2015. № 97. С. 92-100. URL: [/C:/Users/1/Downloads/ecpros_2015_97_12.pdf](http://C:/Users/1/Downloads/ecpros_2015_97_12.pdf)
5. Купчак В. Р. Стратегічне управління енергозбереженням в соціально-економічних системах регіону: дис. ...доктора економічних наук: 08.00.05. Одеса, 2016. 414 с.
6. Нова енергетична стратегія України: замість цифр – орієнтири URL: <http://www.dw.com/uk/нова-енергетична-стратегія-україни-замість-цифр-орієнтири/a-37210271>